

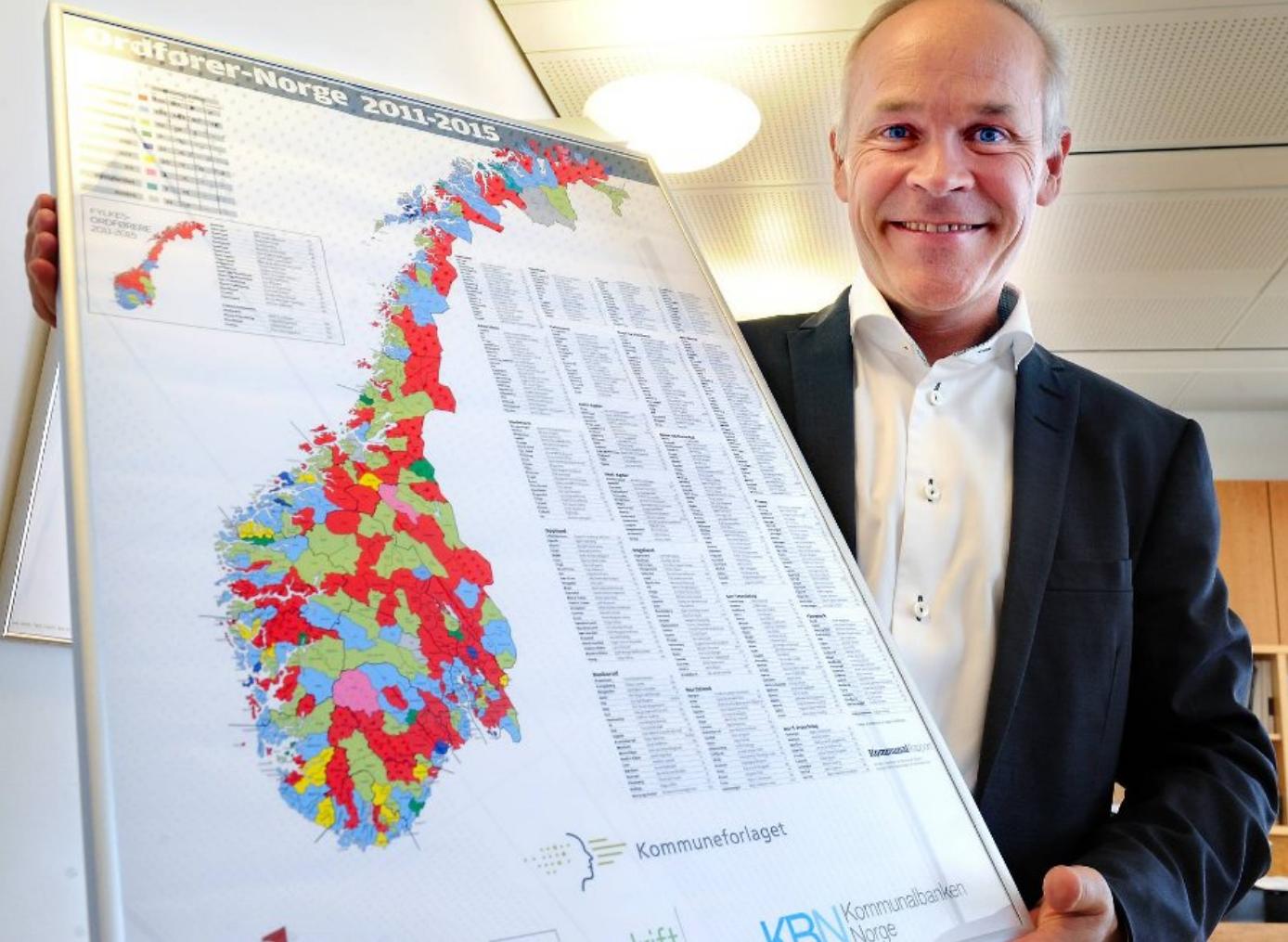
Tilrådning om
kommunestruktur
Nordland

Kommunereforma og vegen vidare

... for Nordland og
nasjonen

av forskar Yngve Flo
Kommunekonferansen, Bodø
23. mai 2017

Dommen over reforma

- Vi kjenner hovudtrekka i nasjonale vedtak
- Men: ettermæle er heilt avhengig av
 - a) Evaluering: fungerer nye kommunar betre?
 - b) Oppfølging av reforma: blindveg eller vasskilje?

Førerels dom: Den nasjonale reforma er ikkje ein fiasko, men heller ikkje ein suksess!

Ei historisk reform

- Status nasjonalt: ca. 70 kommunar færre. Endrar kvardagen for svært mange menneske

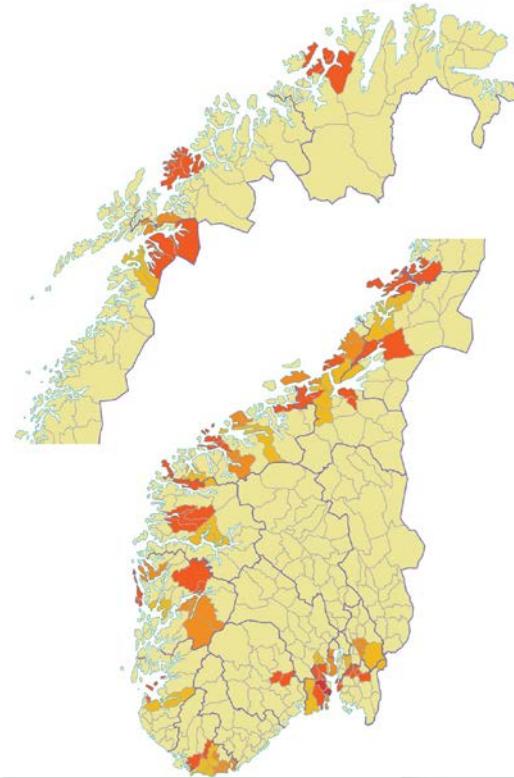
- Smått imponerande

- sett i lys av «spelereglane» for reforma; lokalt forankra, «frivillige» prosessar
- sett i lys av tidsbruken og dei sterke motkretene mot reform

Men: innfrir ikkje ambisjonane

- Geografisk skeivfordeling er openberr
- Reforma «treff ikkje» der ho, ut frå eigen logikk, trengst mest
- Endrar ikkje kommunalsystemet, og såleis heller ikkje føresetnadene for den statlege kommunalpolitikken

Oversikt over 46 samanslåingar,
oppdatert 4.4.2017; regjeringen.no

Statleg «abdikasjon»

- Staten ynskjer reforma, for styrkt velferd, verdiskaping og demokrati
- Staten har maktmidla: juridisk overhøgd over kommunestruktur
- ... men baserer seg på *frivillighet* – kvifor det?

- Ideologiske og politisk-strategiske forklaringar
- Historiske føringar: former politiske erfaringar og politiske normer
- Løysinga: Ei reform basert på eit «elastisk» frivillighetskonsept – og determinisme

Frivillighet, men ... «reformen går ikke over!»

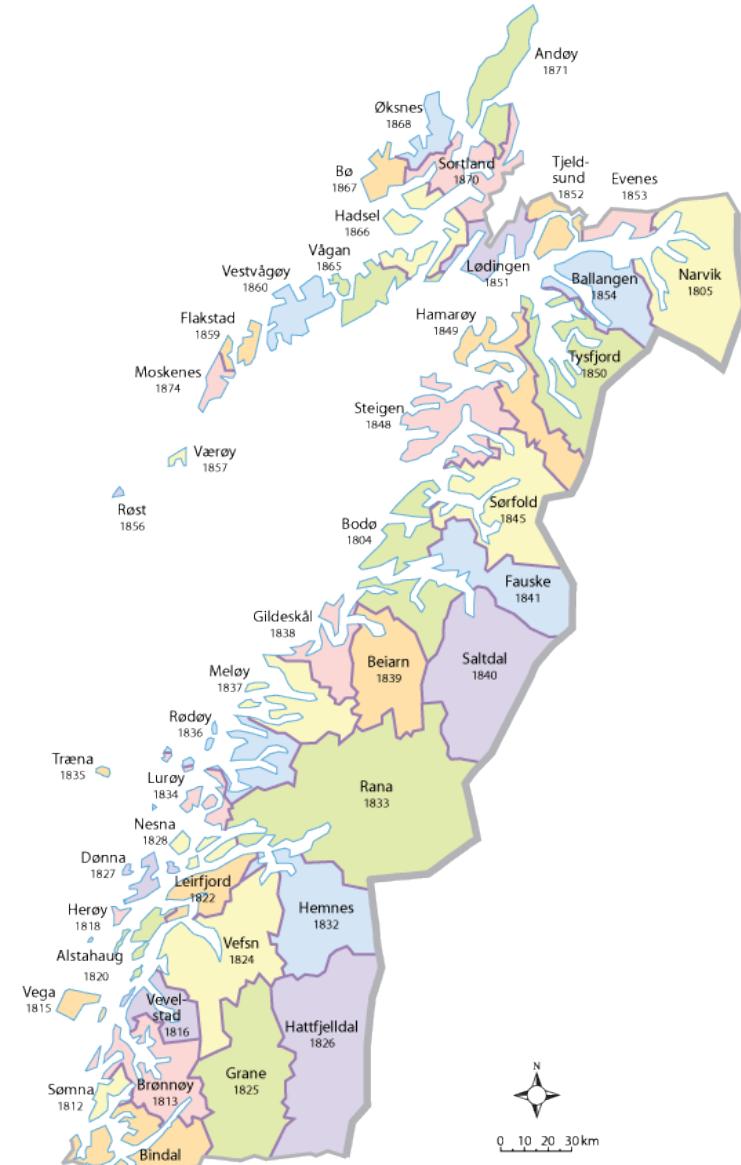
Nordland i reforma

- Fylket som trengde kommunereforma meir enn noko anna?

Mange kommunar – og særleg mange små og økonomisk svake kommunar

- ... eller fylket som ikkje «passa for kommunereform»?

Lange avstandar, geografiske særtrekk

«... i mitt fylke, når det gjelder spørsmålet om sammenslåing av kommuner, vil det møte atskillig motstand. (...)

Det vil gjerne bli slik at vi slår to eller tre svake kommuner sammen til en stor svak kommune, eller at vi ville slå en sterk og et par svake kommune sammen til en helst svak kommune.»

(fylkesmann Karl Hess Larsen, 23.8.1948)

Dei skeptiske små

- Dei reformvillige (uengasjerte?) store – dei reformskeptiske (engasjerte) små
- Heller ikkje jambyrdige små finn saman: strid om kommunesenter
- *Vi veit kva vi har, men ikkje kva vi får: Abstrakte gevinstar, konkrete farar (identitet, tenester)*

Artikulert motstand

- Reform med svak lokalpolitisk – og folkeleg – forankring
- Folker ystingar slo beina under prosessar: fekk reell avgjerdsmakt
- Valet 2015: Sette reforma «på pause» – og gav reforma tilbakeslag
- Få gjekk «i krigen» for reforma
- Faglege vurderingar av livskrafta ved det eksisterande: tapte mot politikken?

Verkemidla for reform (gulrot og pisk): trefte dårlig i Nordland

- Nytt inntektssystem: status som «frivillig liten» stansa reforma?
- Nye oppgåver (som aldri kom): forvirra og provoserte kommunane?

Lurøy Frp protesterer mot egen regjering

POLITIKK: Lurøy Frp leverer krass kritikk mot regjeringens forslag om nytt inntektssystem for kommunene.

Lars Olve Hesjedal

lo@hbblad.no 95245839

Lurøy kommune kan tape 12 millioner dersom forslaget til inntektssystem blir vedtatt. «Skulle det være slik at regjeringen ikke ønsker å tilby

klart mest utslag, er avstanden innad i kommunen. Forslaget til nytt inntektssystem tar ikke hensyn til strukturen med små kretser som alle må ha sin skole, barnehage og helseheter, mener kommunen.

«Hvordan er det å stå opp mot en regjering der dette også parti er med?»

Som lokalpolitikere er jobben vår å kjempe for Lurøy kommune. Det skal og må vi gjøre – uavhengig av hvem som sitter i regjering. Hvis ikke vi lokalpolitikere taler vår sak, hvem gjør det da? De i Oslo har øpenbart ikke over-

snikende tvangsamslåing av kommuner?

– Tyngsammenslåing er varslet for det som kalles frivillig små kommuner. Vår geografi gjør at vi er ufrivillig små. Hvis den eneste gulroten for å slå seg sammen, er et tilskudd i et vist antall år, hva ligger da i det for oss?

Skoler

Lurøy har seks egne skoler: Aldersundet og Konsvik på fastlandet. På øyene er det skolene Onøy/Lurøy, Kværøy, Moflag (Sleneset) og Lovund. På Hestmona flyper man

Reform «på overtid»

HVER SIN VEL: Per Kristian Amtzen stemte for å slå Ballangen og Narvik. Helene Gabrielsen var blant de som stemte nei...

Nå vil de slå seg sammen med Narvik

Ordfører i Ballangen, Per Kristian Amtzen, har tvilset seg frem til at en sammenslåing mellom Ballangen, Narvik og Tysfjord er det beste alternativet.

ANN-KRISTIN HANSEN

BALLANGEN - Det har vært en lang prosess, og det har gitt en kjempemotstand. Men han sagt at vi ønsker et nært samarbeid mellom kommunene fortsett, mens dessverre er det sånn at verden ikke ønsker framtiden å stå sterkt.

Narvik er et fylkesmannen gir inn for at nordlandet av Tysfjord, Ballangen, Narvik og Evenes har tilstrekkelig størrelse.

Særlig etter at Tysfjord og Hamarøy signalert at frig-siden av Tysfjord skal slå seg sammen med Hamarøy.

Gått i sitt på gjerdet

- Vi må tenke 20 år frem i tid. Kilder lagger inn at både i hovedstaden og i resten av landet det blir en sammenslåing samset. Da mener jeg det vil være galt at vi sitter på gjerdet og ventet og ikke gjøre jobben for oss. Da går

Vi glipp av den økonomiske tilskapsperioden 15 år frem i tid, sier Amtzen.

Han ster at som lenge kommunene opplever Ballangen gang på gang at de ikke har ressurser til å løse oppgavene. Han sier at det er viktigt at nært samarbeide med andre kommuner.

Det lignes store muligheter med forsvarsutsikten, men også legeforeningen om at Ballangen ikke lenger har noe annet valg enn å slå oss i lag med Narvik, sier ordføreren.

Det har hørt lyhørs vi titter nærmere, og det blir en utsulig tilgang for oss om vi ikke kan få tilslag fra Tysfjord når ja til en sammenslåing med Narvik, påpekar han.

Ser ingen vel utom

Tommy Nyman (Ap) har kjempet for at Ballangen skal bestå av sin egen kommune, og er opprett av at befolkningen sa nei i folkeavstemningen.

Det er viktig at vi se hvordan han utviklet seg. For mitt vedkommende har det ikke vært tydlig at hva vi i Ballangen sier om sammenslåingen er ikke noe valg. Jeg tar ikke givende stilling til den økonomiske situasjonen er nå, så har vi ikke nede seg til Nynas.

Han har desverre snodd i sakken, og ser ikke noen annen utvei

en å stemme for sammenslåing.

Sa ja til sammenslåing

Mat for stemmer stemte kommunestyret i Ballangen for sammenslåingen med Tysfjord, Narvik og Evenes.

Forslaget innebefatter at Ballangen sier nei til sammenslåingen med Tysfjord, Narvik og Evenes som en ny storkommune.

Oppfører Per Kristian Amtzen har tvilset seg til et ja.

- Det er viktig at vi set de politiske mulighetene vi har nå, sier han.

Han er opprett av at Ofoten-kommunene må samarbeide og se regionen som en helhet.

- Vi får til mer utvikling da vi har et stort samarbeid mellom de to kommunene, blir det likevel en litt komplisert.

- Vi må ikke 25.000 innbyggere, vi må ikke ha det mange oppgaver, vi må ikke ha det mange oppgaver, vi må ikke komme til å få, påpekar han.

Han føler kommunene bør utvringes til et fylkesmannssted, og spør om fylkesmannen og regjeringen med lover i hånd kan ta over sammenslåingen.

Vill si nei

Helene Gabrielsen bedyrer at hun har betalt kommunet til Nynev. Hun vil likevel stemme nei til kommunessammenslåingen.

Det begynner ut med at hun bor i Ballangen, også verken hun eller hennes barn har bosatt i et klar tilsakket om en sammenslåing.

- Det blir alt for mye til makassentene, jeg ikke vil til å stemme nei til sammenslåingen, jeg er ikke en reform, men klar fort det, sier Amtzen.

Fremover, 16.12.2016

- Påfallande sterkt intensitet i eit utval prosessar etter 1.10.2016
- ... og i nokre tilfelle fall puslespelbitane på plass

Fylkesmannen i prosessen

- Prosessrettleiarar (til 30.6.2016) og tilrådingsinstans
- Tilrådinga: Dei fleste FM opplevde konflikt mellom «faglighet» og «frivillighet»
- Ingen klåre instruksar – og inga «kalibrering» FM imellom

Fylkesmennene delt i synet på kommunetvang:

Splitter statens embetsmenn

TVANG: 12 av landets 17 fylkesmenn anbefaler bruk av tvang for å kutte antall kommuner. Men i fem fylker sier statens menn og kvinner nei til tvang.

SIDE 6 OG 7

VIL TVNGE: Valgerd Svarstad Haugland (Oslo og Akershus)

VIL IKKE TVNGE: Sigbjørn Johnsen (Hedmark)

VIL TVNGE: Helen Bjørnøy (Buskerud)

VIL IKKE TVNGE: Lars Sponheim (Hordaland)

VIL TVNGE: Lodve Solholm (Møre og Romsdal)

VIL IKKE TVNGE: Inge Ryan (Nord-Trøndelag)

Tre grupperingar

1) Full frivillighet

(Hedmark, Hordland, Vestfold m.fl.)

2) Full faglighet

(Akershus, Møre og Romsdal m.fl.)

3) Litt tvang [måtehaldslinja]

(Nordland, Sogn og Fjordane, Rogaland m.fl.)

Mild tvang fra Solberg

Fylkesmann Hill-Marta Solberg anbefaler bruk av tvang ved tre kommunenesammenslåinger i Nordland. I går la hun fram sin innstilling til videre behandling av kommunereformen. I Nordland har lokale folkeavstemninger stoppet alle sammenslåinger. Om de skal respekteres fullt ut. Det er det Solberg anbefaler Stortinget å ikke gjøre. Hun vil at Stortinget skal slå sammen Bodø, Værøy og Røst, Narvik og Evenes og Moskenes, Flakstad og Vestvågøy skal slås sammen, til tross for at det var flertall mot i flere av kommunene. Dette er ikke bare i tråd med regjeringens politikk, men også med Aps uttalte standpunkt; at enkeltkommuners nei skal kunne overstyres om et flertall er for sammenslåing og gevinstene åpenbare. Nå har Ap spredd en viss tvil om dette fortsatt er deres standpunkt, men mye tyder på at Solberg vil få flertall for disse tre sammenslåingene i Stortinget.

Av spesiell interesse for

Salten er forslaget om å slå sammen Værøy, Røst og Bodø. Begge de to løfotkommune er alt i stor grad orientert mot Bodø. De lokale reaksjonene har så langt vært spredt, men få har avvist dette direkte. Slik det kommunale systemet nå omregnes, vil det bli spesielt vanskelig for kommuner av Værøy og Røsts type å stå alene:

Små, perifere og med vansker når det gjelder å rekrytere fagpersonell. Så er det åpenbart, som Værøys ordfører er inne på, at saken må utredes enda bedre før et endelig vedtak fattes. Det vil klargjøre fakta, men også kunne bidra til å gjøre overgangen til en ny, felles kommune smidigst mulig.

Fylkesmann Solberg fikk fortjent ros for sin innstilling, også fra ordførere som kan komme til å utsettes for tvang. Det er fortjent. For det er meget milde grep hun anbefaler, for eksempel er hun forsiktig når det gjelder Steigens nye flott med Bodø. I vårt politiske system er det til sjuende og sist Stortinget som bestemmer, derfor er folkeavstemninger som dette rådgivende. Det betyr ikke at de kan overses uten videre, men heller ikke at de alltid må følges. Da er de ikke lenger rådgivende. Som den dyktige politikeren hun en gang var vet Hill-Marta Solberg dette meget godt, og det preger den gode balansen hun har funnet i sitt forslag.

VI MENER

Mye tyder på at Solberg vil få flertall på Stortinget for disse tre sammenslåingene i Nordland.

Kva skjer no?

- Den nye strukturen i seg sjølv endrar berre kvardagen for eit fåtal nordmenn – og nordlendingar
- Men reforma set likevel spor etter seg, lokalt og sentralt
- Kva gror i spora etter reforma?

Å byggje ein ny kommune

- Sentral utfordring: å unngå at det tekniske, juridiske og organisatoriske tek all merksemd
- Det handlar om å byggje eit *fellesskap*; at innbyggjarane ser kommunen som «vi», ikkje som «dei»

LOKAL «NASJONSBYGGING» Kommunen som lokalsamfunn, ikkje berre som organisasjon

SYMBOL ELLER SUBSTANS? Kultur- og identitetsbygging med substans; meir enn «merkevarebygging»

DEMOKRATISK ARENA: Ei kritisk og uavhengig presse er langt viktigare enn all verdas informasjons- og kommunikasjonsstrategiar

«Lokale prosessar med eigenverdi, uavhengig av resultat»?

- Faglege utgreiingar som gjev kunnskapsgrunnlag for politikkutforming
- Større forståing for naboen, fordjupa grunnlag for samarbeid

- Prosessen har skapt meir konflikt, både *i* og *mellom* kommunar
- Interkommunalt samarbeid: mindre attraktivt for «dei store»?

Ein ny kommunalpolitikk?

- Mange er nøgde med å ha «ridd av stormen»
- Men: eit solid og stabilt politisk fleirtal ser dei same problema som Vabo-utvalet
- Vi må forvente nye reformer – av eitt eller anna slag!

Kommunereform 2.0?

- Ny inndelingsreform krev ei anna utforming
 - a) Meir «tvang»?
 - b) Eller permanente «gulrøter», så tek ein tida til hjelp?
- Kommunal inndelingsreform med «tvang» har stor politisk kostnad
- Slike reformer tek tid og energi. *Er kommunane klar for ei runde til?*

Oppgåvedifferensiering?

- Ei utvikling i retning «A- og B-kommunar». Småkommunar vert «velforeiningar»?
- Krev politisk snuoperasjon i høve til kommunereforma
 - a) ein må gje opp generalistkommuneprinsippet
 - b) ein må finne seg i «demokratisk problematisk» interkommunalitet

Krev strengare statleg regulering av samarbeidsformer, prissetjing m.m.?

Statleggjering av kommunale oppgåver?

- Kan i prinsippet skje på alle område der kommunen har nasjonalt forvaltaransvar
- Ein må gje avkall på sjølvstyrets meirverdi: mobilisering av lokalt ansvar, lokalkunnskap, lokal tilpassing

Aldri kan eit styre ovanfrå bli så godt at det kan vega opp summen av den intelligens, kraft og interesse som det kommunale sjølvstyret set i verksemd i eit nokolunde opplyst og vake folk. Aldri kan det meistra detaljane i eit stort folk slik som folket kan gjera det sjølv gjenom sine eigne valde tillitsmenn.»

(Arne Bergsgård, 1937)

- Statleggjering krev ei ideologisk omvelting – men kan verte realitet om ein oppfattar at velferd, fagkunnskap og individets rettar lir skade gjennom den kommunale forankringa